

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 24 november 2016*

”Begäran om förhandsavgörande — Likabehandling i arbetslivet — Direktiv 2000/78/EG — Artikel 2 — Förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning och ålder — Nationell pensionsplan — Utbetalning av en efterlevandeförmån till den registrerade partnern — Villkor — Partnerskapet ska ha ingåtts innan medlemmen i nämnda plan fyllde 60 år — Registrerat partnerskap — Kunde ej ingås i den berörda medlemsstaten före år 2010 — Fast förhållande föreligger — Artikel 6.2 — Befogad särbehandling på grund av ålder”

I mål C-443/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Labour Court (Arbetsdomstolen, Irland) genom beslut av den 11 augusti 2015, som inkom till domstolen den 13 augusti 2015, i målet

David L. Parris

mot

Trinity College Dublin,

Higher Education Authority,

Department of Public Expenditure and Reform,

Department of Education and Skills,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden R. Silva de Lapuerta (referent) samt domarna E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev och S. Rodin,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 28 april 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— David L. Parris, genom M. Bolger, SC, E. Barry, BL, och J. Tomkin, solicitor,

* Rättegångsspråk: engelska.

- Trinity College Dublin, genom T. Mallon, barrister, på uppdrag av K. Langford, solicitor,
  - Higher Education Authority, Department of Public Expenditure and Reform och Department of Education and Skills, genom G. Hodge, E. Creedon och A. Joyce, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av A. Kerr, barrister,
  - Förenade kungarikets regering, genom S. Simmons, i egenskap av ombud, biträdd av J. Coppel, QC,
  - Europeiska kommissionen, genom A. Lewis och D. Martin, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 30 juni 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 2 och 6.2 i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, 2000, s. 16).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan David L. Parris, å ena sidan, och Trinity College Dublin, Higher Education Authority (myndigheten för högre utbildning, Irland), Department of Public Expenditure and Reform (ministerium för offentliga utgifter och reformer, Irland) och Department of Education and Skills (ministerium för utbildning och kompetens, Irland), å andra sidan, rörande Trinity College Dublins beslut att inte ge David L. Parris partner rätt till sådan efterlevandepension som föreskrivs i den tjänstepensionsplan till vilken David L. Parris är ansluten, vid den sistnämndes bortgång.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skäl 22 i direktiv 2000/78 har följande lydelse:

”Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av nationell lagstiftning som gäller civilstånd och de förmåner som är avhängiga därav.”

- 4 Artikel 1 i detta direktiv har följande lydelse:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning, för att principen om likabehandling skall kunna genomföras i medlemsstaterna.”

- 5 Artikel 2 i nämnda direktiv har följande lydelse:

”1. I detta direktiv avses med principen om likabehandling att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på någon av de grunder som anges i artikel 1.

2. Enligt punkt 1 skall

- a) direkt diskriminering anses förekomma när en person på någon av de grunder som anges i artikel 1 behandlas mindre förmånligt än en annan person behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation,
- b) indirekt diskriminering anses förekomma när en skenbart neutral bestämmelse eller ett skenbart neutralt kriterium eller förfaringsätt särskilt missgynnar personer med en viss religion eller övertygelse, ett visst funktionshinder, en viss ålder, eller en viss sexuell läggning jämfört med andra personer, om inte
  - i) bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet objektivt motiveras av ett berättigat mål och om medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga, ...

...”

- 6 Artikel 3 i samma direktiv har följande lydelse:

”1. Inom ramen för gemenskapens befogenheter skall detta direktiv tillämpas på alla personer, såväl inom den offentliga som den privata sektorn, inklusive offentliga organ, i fråga om följande:

...

- c) Anställnings- och arbetsvillkor, inklusive avskedande och löner.

...

3. Detta direktiv skall inte tillämpas på utbetalningar från offentliga system eller liknande, däribland offentliga system för social trygghet eller socialt skydd.

...”

- 7 I artikel 6.2 i direktiv 2000/78 föreskrivs följande under rubriken ”Befogad särbehandling på grund av ålder”:

”Utan hinder av artikel 2.2 får medlemsstaterna föreskriva att följande inte utgör diskriminering på grund av ålder: fastställande av åldersgräns för att, när det gäller företags- eller yrkesbaserade system för social trygghet, komma i fråga för pensions- eller invaliditetsförmåner, inbegripet fastställande av olika åldersgränser för arbetstagare eller grupper eller kategorier av arbetstagare och för tillämpningen inom ramen för dessa system av ålderskriterier för försäkringstekniska beräkningar, under förutsättning att detta inte leder till diskriminering på grund av kön.”

- 8 Medlemsstaterna skulle enligt artikel 18 första stycket i direktiv 2000/78 i princip anta de lagar och andra författningar som var nödvändiga för att följa direktivet senast den 2 december 2003, eller kunde överlåta åt arbetsmarknadens parter att genomföra detta direktiv i fråga om bestämmelser som omfattas av kollektivavtal. I sådana fall skulle medlemsstaterna säkerställa att arbetsmarknadens parter senast samma datum införde de åtgärder som behövdes.

Irländsk rätt

- 9 Pensions Act 1990 (lag om pensioner) (nedan kallad 1990 års lag) ändrades genom section 22 i Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2004 (Number 9 of 2004) (2004 års lag (diverse bestämmelser) om social trygghet) (nr 9 år 2004), genom vilken en ny avdelning VII infördes i 1990 års lag, i syfte att genomföra bestämmelserna i direktiv 2000/78 i nationell rätt vad avser principen om likabehandling i tjänstepensionsplaner.

10 Section 66 i 1990 års lag innehåller ett allmänt förbud mot all mindre förmånlig behandling vad avser tjänstepensionsplaner med anledning av bland annat ålder och sexuell läggning. Till skillnad från direktiv 2000/78 förbjuder denna lag också all diskriminering på grund av civilstånd.

11 I section 72 i 1990 års lag, vilken syftade till att införliva artikel 6 i direktiv 2000/78, föreskrivs följande avvikelser och undantag från det allmänna förbudet mot diskriminering i tjänstepensionsplaner:

”(1) Principen om likabehandling vad gäller pension ska inte anses ha åsidosatts av skäl som avser ålder när en plan

a) fastställer att den ålder eller anställningstid som ger rätt till förmåner – eller en kombination av båda dessa faktorer – utgör ett villkor eller kriterium för anslutning till planen,

b) fastställer att de olika åldrar eller anställningstider som ger rätt till förmåner – eller en kombination av båda dessa faktorer – utgör villkor eller kriterier för anslutning till planen av arbetstagare eller grupper eller kategorier av arbetstagare,

c) fastställer att den ålder eller anställningstid som ger rätt till förmåner – eller en kombination av båda dessa faktorer – utgör ett villkor eller kriterium för att ha rätt till förmåner enligt planen,

d) fastställer att de olika åldrar eller anställningstider som ger rätt till förmåner – eller en kombination av båda dessa faktorer – utgör villkor eller kriterier för att arbetstagare eller grupper eller kategorier av arbetstagare ska ha rätt till förmåner enligt planen,

e) (i) fastställer att den ålder eller anställningstid som ger rätt till förmåner – eller en kombination av båda dessa faktorer – utgör ett villkor eller kriterium för förvärvande av rättigheter enligt ett förmånsbestämt system eller för nivån på avgifterna till ett förmånsbestämt system eller

(ii) fastställer att de olika åldrar eller anställningstider som ger rätt till förmåner – eller en kombination av båda dessa faktorer – utgör villkor eller kriterier för förvärvande av rättigheter enligt ett förmånsbestämt system eller för nivån på avgifterna till ett förmånsbestämt system för arbetstagare eller grupper eller kategorier av arbetstagare

om det, med avseende på den berörda anställningen, av hänsyn till ett för arbetsgivaren legitimt mål, till exempel anställningspolitik, arbetsmarknaden och yrkesutbildning, är lämpligt och nödvändigt att

f) använda ålderskriterier vid försäkringstekniska beräkningar,

på villkor att detta inte innebär att principen om likabehandling vad gäller pension åsidosätts på grund av kön.

(2) Principen om likabehandling vad gäller pension ska inte anses ha åsidosatts av skäl som avser äktenskaplig status eller familjestatus när en plan tillhandahåller förmånligare tjänstepension, om denna pension tillämpas på varje person till vilken, enligt reglerna i planen, en förmån ska betalas ut vid den anslutnas bortgång, på villkor att detta inte innebär att nämnda princip åsidosätts på grund av kön.

(3) Principen om likabehandling vad gäller pension ska inte anses ha åsidosatts av skäl som avser äktenskaplig status eller familjestatus när en avliden medlems änka eller änking tillerkänns en förmånligare tjänstepension, på villkor att detta inte innebär att nämnda princip åsidosätts på grund av kön.

(4) I denna artikel inkluderar varje hänvisning till fastställande av ålder eller åldrar som ger rätt till förmåner en hänvisning till fastställande av pensionsålder eller pensionsåldrar som ger rätt att uppbära förmåner.”

- 12 Den 19 juli 2010 antogs Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010 (2010 års lag om registrerat partnerskap och vissa rättigheter och skyldigheter för samboende) (nedan kallad lagen om registrerade partnerskap), vilken trädde i kraft den 1 januari 2011, med antagande av det ministerbeslut som krävs enligt dekret nr 648/2010. Denna lag uteslöt retroaktivt erkännande av partnerskap som hade registrerats i ett annat land.
- 13 Av de handlingar som ingetts till domstolen framgår att, enligt section 99 i lagen om registrerade partnerskap, ”förmåner som föreskrivs för makar i en pensionsplan [ska] tillämpas på samma villkor på en medlems registrerade partner”.
- 14 Vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna i det nationella målet kunde bara personer av olika kön gifta sig i Irland. För att erkänna äktenskap mellan homosexuella krävdes en ändring av grundlagen efter en nationell folkomröstning. En sådan folkomröstning ägde rum den 22 maj 2015 och förslaget att tillåta äktenskap mellan två personer utan att göra skillnad på kön godkändes. Det var emellertid nödvändigt att anta lagstiftning för att genomföra den ändrade bestämmelsen i grundlagen. I detta avseende följer det av de yttranden som ingetts av Trinity College Dublin att äktenskap mellan homosexuella erkänns i irländsk rätt sedan den 16 november 2015.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 15 David L. Parris, som är född den 21 april 1946, är irländsk och brittisk medborgare. Sedan över 30 år lever han tillsammans med en annan man i ett fast förhållande.
- 16 År 1972 rekryterades David L. Parris såsom kursansvarig av Trinity College Dublin. Enligt hans anställningsavtal anslöts han som icke-betalande medlem till Trinity College Dublins pensionsplan i oktober 1972. Sedan den 31 januari 2005 tar pensionsplanen inte emot nya medlemmar.
- 17 I regel 5 i nämnda pensionsplan anges att efterlevandepension betalas ut till medlemmens maka/make eller, sedan den 1 januari 2011, registrerade partner om medlemmen avlider före sin maka/make eller, numera även, sin registrerade partner. I pensionsplanen anges särskilt att när medlemmen går i pension har han eller hon rätt till en pension som motsvarar två tredjedelar av medlemmens sista lön. Om medlemmen avlider efter det att hon eller han gått i pension har den efterlevande makan/maken eller, numera även, den registrerade partnern rätt till livstidspension motsvarande två tredjedelar av det belopp som medlemmen erhöll innan han eller hon gick bort. Denna efterlevandepension betalas emellertid endast ut under förutsättning att medlemmen gifte sig eller ingick registrerat partnerskap före sin sextioårsdag.
- 18 Den 21 december 2005 blev det möjligt att ingå registrerat partnerskap i Förenade kungariket enligt Civil Partnership Act 2004 (lagen om registrerat partnerskap). Den 21 april 2009 registrerade David L. Parris ett partnerskap i denna medlemsstat. Han var då 63 år. Vid denna tidpunkt fanns det ingen bestämmelse i irländsk rätt vilken gjorde det möjligt att erkänna David L. Parris registrerade partnerskap i Irland.
- 19 Den 3 december 2009 överfördes Trinity College Dublins pensionsfond till National Treasury Management Agency (NTMA) (Irland). NTMA är ett statligt organ som förvaltar tillgångar och skulder för regeringens räkning. Sedan januari 2010 har samtliga betalningsförpliktelser enligt den aktuella pensionsplanen fullgjorts med statliga medel.

- 20 Den 25 januari 2010 ansökte David L. Parris om möjlighet att gå i förtidspension, utan extra kostnad för förmånstagaren, från den 31 december 2010. Ansökan beviljades. Enligt avtal hade han emellertid rätt att behålla sin pensionsgrundande anställning fram till den 30 september 2013.
- 21 Den 19 juli 2010 antogs lagen om registrerade partnerskap i Irland.
- 22 Den 17 september 2010 lämnade David L. Parris in en ansökan till Trinity College Dublin om att hans registrerade partner skulle erhålla efterlevandepension vid David L. Parris bortgång. Ansökan avslogs genom beslut av den 15 november 2010. Den 20 december 2010 begärde David L. Parris omprövning av detta beslut vid myndigheten för högre utbildning.
- 23 Den 31 december 2010 gick David L. Parris i pension.
- 24 Lagen om registrerade partnerskap trädde i kraft den 1 januari 2011.
- 25 Den 12 januari 2011 erkändes David L. Parris brittiska registrerade partnerskap i irländsk rätt, efter antagande av det ministerbeslut som krävdes enligt dekret nr 649/2010.
- 26 Genom beslut av den 17 maj 2011 fastställde myndigheten för högre utbildning det beslut som Trinity College Dublin hade antagit. Nämnda myndighet konstaterade bland annat att David L. Parris hade gått i pension innan den irländska staten erkände hans registrerade partnerskap och att de regler som tillämpades av Trinity College Dublin inte medgav att efterlevandeförmåner utbetalades när medlemmen hade gift sig eller ingått registrerat partnerskap efter 60 års ålder.
- 27 David L. Parris väckte då talan mot Trinity College Dublin, myndigheten för högre utbildning, ministeriet för offentliga utgifter och reformer samt ministeriet för utbildning och kompetens, vid Equality Tribunal (Likabehandlingsdomstolen, Irland), och gjorde gällande att svarandena hade utsatt honom för direkt och indirekt diskriminering, i strid med 1990 års lag, på grund av hans ålder och hans sexuella läggning. Talan ogillades av Equality Tribunal (Likabehandlingsdomstolen). David L. Parris överklagade därefter till Labour Court (Arbetsdomstolen, Irland).
- 28 Den hänskjutande domstolen önskar få klarhet i huruvida, under sådana omständigheter som de som föreligger i det nationella målet, tillämpningen av nationella bestämmelser i vilka det anges att en person som är ansluten till en tjänstepensionsplan måste gifta sig, eller ingå registrerat partnerskap, före en viss ålder för att hans eller hennes maka/make eller partner ska ha rätt till efterlevandepension, innebär diskriminering på grund av ålder och/eller sexuell läggning, i strid med direktiv 2000/78.
- 29 Mot denna bakgrund beslutade Labour Court (Arbetsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
- ”1) Utgör det diskriminering på grund av sexuell läggning i strid med artikel 2 i direktiv 2000/78 att tillämpa en regel i en tjänstepensionsplan – enligt vilken det för utbetalning av en efterlevandeförmån till den registrerade partnern till den som vid tidpunkten för sin död var ansluten till pensionsplanen krävs att den anslutne och dennes efterlevande partner hade ingått registrerat partnerskap före den förstnämndes sextioårsdag – när dessa två enligt nationell rätt inte tilläts ingå registrerat partnerskap förrän efter det att den anslutne partnern hade fyllt 60 år trots att han och hans registrerade partner levde i ett fast förhållande före det datumet?
  - 2) För det fall den första frågan besvaras nekande: Utgör det diskriminering på grund av ålder i strid med bestämmelserna i artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 när en pensionsutbetalare i en tjänstepensionsplan – för utbetalning av efterlevandepension till den registrerade partnern till den

som vid tidpunkten för sin död var ansluten till pensionsplanen – kräver att den anslutne och hans registrerade partner ska ha ingått sitt registrerade partnerskap före den förstnämndes sextioårsdag när

- a) bestämmelsen avseende vid vilken ålder en ansluten person måste ha ingått registrerat partnerskap inte är ett kriterium som tillämpas för försäkringstekniska beräkningar, och
  - b) den anslutne personen och hans registrerade partner enligt nationell rätt inte tilläts att ingå registrerat partnerskap förrän efter det att den anslutne partnern hade fyllt 60 år och de två levde i ett fast förhållande före det datumet?
- 3) För det fall den andra frågan besvaras nekande: Skulle det utgöra diskriminering i strid med artikel 2 jämförd med artikel 6.2 i direktiv 2000/78 om begränsningarna av rättigheterna enligt en tjänstepensionsplan, beskrivna i den första eller den andra frågan, berodde på den anslutne personens ålder och sexuella läggning i kombination?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 30 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att nationella bestämmelser vilka, för att den efterlevande registrerade partnern till en medlem ska ha rätt till en efterlevandeförmån enligt en tjänstepensionsplan, kräver att det registrerade partnerskapet ingicks innan medlemmen fyllde 60 år, samtidigt som den berörda medlemmen enligt nationell lag inte kunde ingå registrerat partnerskap innan vederbörande uppnådde denna ålder, innebär diskriminering på grund av sexuell läggning.
- 31 För att besvara denna fråga ska domstolen först pröva huruvida nationella bestämmelser som bestämmelserna i regel 5 i den pensionsplan som är i fråga i det nationella målet, vilka påstås vara diskriminerande, omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2000/78.
- 32 Det följer av artikel 3.1 c i direktiv 2000/78 att detta direktiv, inom ramen för unionens befogenheter, ska tillämpas ”på alla personer, såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn, inklusive offentliga organ”, i fråga om bland annat följande: ”Anställnings- och arbetsvillkor, inklusive avskedande och löner” (dom av den 26 september 2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, punkt 24).
- 33 Domstolen har redan fastställt att efterlevandepension som utbetalas enligt ett yrkesbaserat pensionssystem omfattas av tillämpningsområdet för artikel 157 FEUF. Domstolen har i det avseendet preciserat att denna tolkning inte motsägs av den omständigheten att efterlevandepensionen definitionsmässigt inte betalas ut till arbetstagaren utan till dennes efterlevande, eftersom rätten till en sådan förmån bygger på att den efterlevandes make eller maka har varit ansluten till systemet, varför pensionen förvärvats av den efterlevande inom ramen för anställningsförhållandet mellan arbetsgivaren och den avlidna maken eller maken och utbetalas till den efterlevande på grund av makens eller makans anställningsförhållande (se dom av den 1 april 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 34 Domstolen har vidare fastställt att av de kriterier som domstolen slagit fast med avseende på de olika situationer som den haft att pröva är det endast ett som kan vara avgörande för att bedöma huruvida en ålderspension, utifrån vilken i förekommande fall efterlevandeförmåner beräknas, såsom i målet vid den nationella domstolen, omfattas av tillämpningsområdet för artikel 157 TEUF. Detta kriterium är att pensionen utbetalas till arbetstagaren på grund av anställningsförhållandet mellan honom och hans

tidigare arbetsgivare, det vill säga anställningskriteriet, som hämtats från ovannämnda artikels ordalydelse (dom av den 1 april 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkt 46 och där angiven rättspraxis).

- 35 Domstolen har i detta sammanhang tillagt att detta kriterium förvisso inte är det enda som ska beaktas, eftersom pensioner som utbetalas enligt ett lagstadgat system för social trygghet helt eller delvis kan vara knutna till erhållen lön. Socialpolitiska hänsyn, hänsyn till den statliga organisationen, etiska hänsyn eller till och med budgetöverväganden som har eller som kan ha spelat en roll då den nationella lagstiftaren antog ett system, kan emellertid inte ges företräde om pensionen endast omfattar en särskild kategori anställda, om den står i direkt relation till antalet tjänsteår och om beloppet beräknas på grundval av tjänstemannens senaste lön (se dom av den 1 april 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkterna 47 och 48 samt där angiven rättspraxis).
- 36 Vad avser den tjänstepensionsplan som är i fråga i det nationella målet konstaterar domstolen för det första att nämnda plan inte är tillämplig på allmänna kategorier av arbetstagare, utan enbart berör arbetstagare som är anställda av Trinity College eller, på sin höjd, från år 2005, arbetstagare som är anställda av universitet. Detta framgår av de förklaringar som lämnades vid förhandlingen av motparterna i det nationella målet. Innebörden härav är att anslutningen till nämnda plan med nödvändighet följer av anställningsförhållandet mellan sådana arbetstagare och en bestämd arbetsgivare.
- 37 För det andra regleras planen i fråga inte i lag utan genom interna bestämmelser.
- 38 För det tredje förefaller den tjänstepensionsplan som är i fråga i det nationella målet, i vart fall fram till slutet av år 2005, ha finansierats av Trinity College, med innebörden att den ingick bland de förmåner som arbetsgivaren erbjöd arbetstagarna.
- 39 Avslutningsvis beräknas storleken på efterlevandeförmånen på grundval av pensionen, vilken motsvarar två tredjedelar av medlemmens sista lön.
- 40 Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att den efterlevandeförmån som är i fråga i det nationella målet följer av det anställningsförhållande som hade ingåtts mellan David L. Parris och hans arbetsgivare och att den ska anses som "lön", i den mening som avses i artikel 157 FEUF.
- 41 Denna slutsats påverkas inte av den omständigheten att Trinity Colleges pensionsfond under tiden har överförts till en nationell myndighet, och att förmånerna numera finansieras av irländska staten, eftersom, såsom generaladvokaten har anfört i punkt 35 i sitt förslag till avgörande, domstolen redan vid flera tillfällen, med avseende på frågan huruvida en pensionsplan omfattas av begreppet "lön", har preciserat att en pensionsplans finansierings- eller förvaltningsätt saknar avgörande betydelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 september 1994, Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, punkt 38, dom av den 29 november 2001, Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, punkt 37, dom av den 12 september 2002, Niemi, C-351/00, EU:C:2002:480, punkt 43, och dom av den 26 mars 2009, kommissionen/Grekland, C-559/07, EU:C:2009:198, punkt 46).
- 42 Följaktligen omfattas de nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet av tillämpningsområdet för direktiv 2000/78.
- 43 Domstolen ska därefter undersöka huruvida tillämpningen av sådana bestämmelser innebär diskriminering på grund av sexuell läggning, och följaktligen är förbjuden enligt nämnda direktiv.
- 44 Det ska i detta avseende erinras om att "principen om likabehandling", enligt lydelsen av artikel 2 i direktiv 2000/78, innebär att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på någon av de grunder som anges i artikel 1 i samma direktiv. En av dessa grunder är sexuell läggning.

- 45 Vad för det första avser direkt diskriminering anses sådan enligt artikel 2.2 a i direktiv 2000/78 förekomma när en person på någon av de grunder som anges i artikel 1 behandlas mindre förmånligt än en annan person behandlas i en jämförbar situation.
- 46 Vad bland annat avser rätten till efterlevandeförmåner följer det av domstolens rättspraxis att en medlemsstats bestämmelser enligt vilka en efterlevande partner inte har rätt till en efterlevandepension motsvarande den som beviljas en efterlevande maka/make, trots att registrerat partnerskap, enligt nationell rätt, innebär att personer av samma kön hamnar i en situation som är jämförbar med den som makar befinner sig i med avseende på nämnda efterlevandeförmån, ska anses innebära en direkt diskriminering på grund av sexuell läggning i den mening som avses i artiklarna 1 och 2.2 a i direktiv 2000/78 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 april 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkterna 72 och 73).
- 47 Det följer av beslutet om hänskjutande att lagen om registrerade partnerskap antogs i Irland den 19 juli 2010, och att efter ikraftträdandet av nämnda lag, det vill säga den 1 januari 2011, regel 5 i den pensionsplan som är i fråga i det nationella målet anger att såväl medlemmars efterlevande makar som medlemmars efterlevande registrerade partner har rätt till efterlevandeförmåner.
- 48 Av nämnda beslut följer också att för att efterlevande makar och registrerade partner ska ha rätt till en sådan förmån krävs att äktenskapet eller det registrerade partnerskapet ingicks före medlemmens sextioårsdag.
- 49 Såsom generaladvokaten angett i punkt 50 i sitt förslag till avgörande hänvisar ett sådant anslutningsvillkor som det som är i fråga i det nationella målet inte direkt till arbetstagarens sexuella läggning. Det har tvärtom formulerats på ett neutralt sätt och avser dessutom såväl homosexuella som heterosexuella arbetstagare, och undantar utan åtskillnad deras partner från rätten till efterlevandepension när äktenskapet eller det registrerade partnerskapet inte har ingåtts före arbetstagarens sextioårsdag.
- 50 Av detta följer att efterlevande registrerade partner inte behandlas mindre förmånligt än efterlevande makar med avseende på den efterlevandeförmån som är i fråga i det nationella målet, och de nationella bestämmelserna om denna förmån ger följaktligen inte upphov till direkt diskriminering på grund av sexuell läggning.
- 51 Vad för det andra avser indirekt diskriminering föreskrivs det i artikel 2.2 b i) i direktiv 2000/78 att indirekt diskriminering anses förekomma när en skenbart neutral bestämmelse eller ett skenbart neutralt kriterium eller förfaringssätt särskilt missgynnar personer med en viss religion eller övertygelse, ett visst funktionshinder, en viss ålder, eller en viss sexuell läggning jämfört med andra personer, om inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet objektivt motiveras av ett berättigat mål och medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga.
- 52 De nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet uppställer såsom villkor för att efterlevande registrerade partner och makar till tjänstepensionsplanens medlemmar ska ha rätt till efterlevandeförmåner, att det registrerade partnerskapet eller äktenskapet ingicks före medlemmens sextioårsdag.
- 53 Av de handlingar som har ingetts till domstolen framgår att David L. Parris var 64 år den 1 januari 2011, som är det datum då lagen om registrerade partnerskap trädde i kraft, och att han vid denna tidpunkt redan hade gått i pension. Innebörden härav är att de pensionsrättigheter som han har förvärvat för sig själv och för en eventuell efterlevande maka/make eller partner hänför sig till en anställningsperiod som i sin helhet fullgjordes före ikraftträdandet av nämnda lag. Det följer även av nämnda handlingar att David L. Parris registrerade partnerskap som hade ingåtts i Förenade kungariket den 21 april 2009, när han var 63 år, erkändes med verkan i Irland först den 12 januari 2011.

- 54 Det har således inte bestritts att David L. Parris vid den tidpunkt då han gick i pension, det vill säga den 31 december 2010, inte uppfyllde de villkor som uppställs i de tillämpliga nationella bestämmelserna för att hans registrerade partner skulle ha rätt till den efterlevandeförmån som är i fråga i det nationella målet. Det registrerade partnerskap som han hade ingått i Förenade kungariket hade nämligen ännu inte erkänts i Irland och ett sådant partnerskap hade i alla händelser, även om det hade erkänts, inte gett rätt till en sådan förmån eftersom det hade ingåtts efter medlemmens sextioårsdag.
- 55 David L. Parris anser emellertid att det villkor som avses i punkt 52 ovan missgynnar homosexuella arbetstagare som hade fyllt 60 år vid ikraftträdandet av lagen om registrerade partnerskap, det vill säga homosexuella arbetstagare födda före år 1951, däribland han själv, och att detta villkor därför innebär indirekt diskriminering av homosexuella som befinner sig i denna situation eftersom det är omöjligt för dem att uppfylla nämnda villkor.
- 56 Det ska emellertid noteras att den omständigheten att det var omöjligt för David L. Parris att uppfylla ett sådant villkor dels är en följd av rättsläget i Irland vid tidpunkten för hans sextioårsdag, bland annat avsaknaden vid denna tidpunkt av en lag om erkännande av någon form av registrerat partnerskap för homosexuella par, dels av att de bestämmelser som reglerar den efterlevandeförmån som är i fråga i det nationella målet inte innehåller några övergångsbestämmelser för homosexuella medlemmar födda före år 1951.
- 57 Det ska erinras om att det i skäl 22 i direktiv 2000/78 uttryckligen anges att detta direktiv inte påverkar tillämpningen av nationell lagstiftning som gäller civilstånd och de förmåner som är avhängiga därav.
- 58 Domstolen har i detta sammanhang konstaterat att civilstånd och förmåner som följer därav faller under medlemsstaternas befogenheter, vilka inte får inskränkas av unionsrätten. Medlemsstaterna är vid utövandet av dessa befogenheter emellertid skyldiga att iaktta unionsrätten, bland annat de bestämmelser som rör icke-diskrimineringsprincipen (se dom av den 1 april 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punkt 59).
- 59 Medlemsstaterna är därmed fria att själva bestämma om personer av samma kön ska kunna ingå äktenskap eller om deras förbindelser ska kunna erkännas juridiskt i någon annan form samt, vid behov, föreskriva från vilken tidpunkt som ett sådant äktenskap eller ett sådant alternativt erkännande ska få verkan.
- 60 Enligt unionsrätten, i synnerhet enligt direktiv 2000/78, var Irland följaktligen varken skyldig att ge homosexuella par rätt att ingå äktenskap eller att registrera partnerskap av något slag före den 1 januari 2011, eller att ge lagen om registrerade partnerskap eller de bestämmelser som antogs med tillämpning av denna lag, retroaktivt verkan. Irland var inte heller skyldig att, med avseende på den efterlevandeförmån som är i fråga i det nationella målet, anta övergångsbestämmelser för par av samma kön där medlemmen hade hunnit fylla 60 år vid ikraftträdandet av nämnda lag.
- 61 Under dessa omständigheter kan de nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet inte anses innebära indirekt diskriminering på grund av sexuell läggning, i den mening som avses i punkt 55 ovan.
- 62 Med beaktande av övervägandena ovan ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att nationella bestämmelser vilka, som villkor för att den efterlevande registrerade partnern till en medlem ska ha rätt till en efterlevandeförmån enligt en tjänstepensionsplan, kräver att det registrerade partnerskapet ingicks innan medlemmen fyllde 60 år, samtidigt som den berörda medlemmen enligt nationell lag inte kunde ingå registrerat partnerskap innan vederbörande uppnådde denna ålder, inte innebär diskriminering på grund av sexuell läggning.

Den andra frågan

- 63 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att sådana nationella bestämmelser som dem som är i fråga i det nationella målet vilka, för att den efterlevande registrerade partnern till en medlem ska ha rätt till en efterlevandeförmån enligt en tjänstepensionsplan, kräver att det registrerade partnerskapet ingicks innan medlemmen fyllde 60 år, samtidigt som den berörda medlemmen enligt nationell lag inte kunde ingå registrerat partnerskap innan vederbörande uppnådde denna ålder, innebär diskriminering på grund av ålder.
- 64 För att besvara denna fråga ska domstolen först undersöka huruvida de omtvistade nationella bestämmelserna innebär särbehandling på grund av ålder.
- 65 Det ska i detta hänseende erinras om att enligt artikel 2.1 i direktiv 2000/78 innebär ”principen om likabehandling” att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på någon av de grunder som anges i artikel 1, bland vilka ålder ingår. I artikel 2.2 a i direktivet preciseras att direkt diskriminering som avses i artikel 2.1 anses förekomma när en person på någon av de grunder som anges i artikel 1 behandlas mindre förmånligt än en annan person behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation.
- 66 I föreliggande fall ger regel 5 i den pensionsplan som är i fråga i det nationella målet endast efterlevande makar och registrerade partner till medlemmar vilka har ingått äktenskap eller registrerat partnerskap före sin sextioårsdag rätt till efterlevandeförmån.
- 67 Enligt denna regel behandlas följaktligen medlemmar som har gift sig eller ingått registrerat partnerskap efter sin sextioårsdag mindre förmånligt än medlemmar som har gift sig eller ingått sådant partnerskap före 60 års ålder.
- 68 Härav följer att de nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet innebär direkt särbehandling på grund av ålder.
- 69 Domstolen ska därefter undersöka huruvida sådan särbehandling kan anses omfattas av tillämpningsområdet för artikel 6.2 i direktiv 2000/78.
- 70 I denna bestämmelse anges att medlemsstaterna, utan hinder av artikel 2.2 i nämnda direktiv, får föreskriva att ”följande inte utgör diskriminering på grund av ålder: fastställande av åldersgräns för att, när det gäller företags- och yrkesbaserade system för social trygghet, komma i fråga för pensions- eller invaliditetsförmåner, inbegripet fastställande av olika åldersgränser för arbetstagare eller grupper eller kategorier av arbetstagare och för tillämpningen inom ramen för dessa system av ålderskriterier för försäkringstekniska beräkningar, under förutsättning att detta inte leder till diskriminering på grund av kön”.
- 71 Domstolen har i detta sammanhang preciserat att artikel 6.2 i direktiv 2000/78 endast är tillämplig på företags- eller yrkesbaserade system för social trygghet som omfattar riskerna i fråga om ålderdom och invaliditet samt att det inte är alla delar av ett företags- och yrkesbaserat system för social trygghet, vilket täcker sådana risker, som omfattas av tillämpningsområdet för ovanstående bestämmelse, utan endast de delar som uttryckligen nämns i bestämmelsen (se dom av den 16 juni 2016, Lesar, C-159/15, EU:C:2016:451, punkt 25 och där angiven rättspraxis).
- 72 I föreliggande fall utgör den efterlevandeförmån som är i fråga i det nationella målet en form av ålderspension.

- 73 Domstolen ska följaktligen undersöka huruvida de nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet omfattas av ett av de fall som avses i nämnda bestämmelse, nämligen ”fastställande av åldersgräns för att ... komma i fråga för pensions[förmåner]”, i den mening som avses i artikel 6.2 i direktiv 2000/78.
- 74 Genom att villkora förvärvet av rätten till en efterlevandeförmån med att medlemmen ska ha gift sig eller ha ingått registrerat partnerskap före 60 års ålder fastställer nämnda bestämmelse endast en åldersgräns för att ha rätt till denna förmån. Med andra ord fastställer de nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet en ålder för att få tillgång till den efterlevandeförmån som föreskrivs i den berörda pensionsplanen.
- 75 Under dessa omständigheter ska regel 5 i denna pensionsplan anses fastställa en åldersgräns för att komma i fråga för åldersförmåner och den ska i enlighet härmed anses omfattas av artikel 6.2 i direktiv 2000/78.
- 76 Av detta följer att den särbehandling på grund av ålder som införts genom de nationella bestämmelser som är i fråga i det nationella målet inte utgör diskriminering på grund av ålder.
- 77 Den omständigheten att det var juridiskt omöjligt för den medlem som var ansluten till den pensionsplan som är i fråga i det nationella målet att ingå registrerat partnerskap före 60 års ålder påverkar inte slutsatsen i föregående punkt, då, såsom anges i punkt 56 ovan, denna omöjlighet var en följd av att den nationella lagen, vid den tidpunkt då medlemmen fyllde 60 år, inte föreskrev någon form av registrerat partnerskap för homosexuella par. Såsom följer av punkterna 57–60 ovan strider detta rättsläge i nationell rätt emellertid inte mot unionsrätten.
- 78 Med beaktande av övervägandena ovan ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att sådana nationella bestämmelser som dem som är i fråga i det nationella målet vilka, för att den efterlevande registrerade partnern till en medlem ska ha rätt till en efterlevandeförmån enligt en tjänstepensionsplan, kräver att det registrerade partnerskapet ingicks innan medlemmen fyllde 60 år, samtidigt som den berörda medlemmen enligt nationell lag inte kunde ingå registrerat partnerskap innan vederbörande uppnådde denna ålder, inte innebär diskriminering på grund av ålder.

Den tredje frågan

- 79 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att sådana nationella bestämmelser som dem som är i fråga i det nationella målet, kan innebära diskriminering på grund av sexuell läggning och ålder i kombination trots att dessa bestämmelser varken innebär diskriminering på grund av sexuell läggning eller på grund av ålder, när dessa grunder beaktas var och en för sig.
- 80 Även om en person samtidigt kan bli föremål för diskriminering på flera av de grunder som avses i artikel 1 i direktiv 2000/78 finns det inte någon ny kategori av diskriminering till följd av en kombination av flera av dessa grunder såsom sexuell läggning och ålder, vilken kan fastställas föreligga när diskriminering på grund av nämnda grunder, beaktade var och en för sig, inte har fastställts föreligga.
- 81 När en nationell bestämmelse varken innebär diskriminering på grund av sexuell läggning eller diskriminering på grund av ålder kan en sådan bestämmelse följaktligen inte innebära diskriminering på grund av en kombination av dessa två faktorer.

- 82 Med beaktande av övervägandena ovan ska den tredje frågan besvaras enligt följande. Artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att sådana nationella bestämmelser som dem som är i fråga i det nationella målet inte kan innebära diskriminering på grund av sexuell läggning och ålder i kombination, när dessa bestämmelser varken innebär diskriminering på grund av sexuell läggning eller på grund av ålder, när dessa grunder beaktas var och en för sig.

Rättegångskostnader

- 83 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 2 i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet ska tolkas så, att nationella bestämmelser vilka, som villkor för att den efterlevande registrerade partnern till en medlem ska ha rätt till en efterlevandeförmån enligt en tjänstepensionsplan, kräver att det registrerade partnerskapet ingicks innan medlemmen fyllde 60 år, samtidigt som den berörda medlemmen enligt nationell lag inte kunde ingå registrerat partnerskap innan vederbörande uppnådde denna ålder, inte innebär diskriminering på grund av sexuell läggning.**
- 2) **Artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att sådana nationella bestämmelser som dem som är i fråga i det nationella målet vilka, för att den efterlevande registrerade partnern till en medlem ska ha rätt till en efterlevandeförmån enligt en tjänstepensionsplan, kräver att det registrerade partnerskapet ingicks innan medlemmen fyllde 60 år, samtidigt som den berörda medlemmen enligt nationell lag inte kunde ingå registrerat partnerskap innan vederbörande uppnådde denna ålder, inte innebär diskriminering på grund av ålder.**
- 3) **Artiklarna 2 och 6.2 i direktiv 2000/78 ska tolkas så, att sådana nationella bestämmelser som dem som är i fråga i det nationella målet inte kan innebära diskriminering på grund av sexuell läggning och ålder i kombination, när dessa bestämmelser varken innebär diskriminering på grund av sexuell läggning eller på grund av ålder, när dessa grunder beaktas var och en för sig.**

Underskrifter